GENERAL BOULANGER

I JANUARI 1886, vid 48 års ålder, blev divisionsgeneralen Georges Boulanger fransk krigsminister. Den nye ministern var för den stora allmänheten okänd, men det låg intet förvånande i hans utnämning. Det var vid denna tid ännu regel i Frankrike att krigsministrar skulle vara militärer, Boulanger ansågs vara en av generalitetets få upprikt-iga republikaner, och han hade som infanteriinspektör knutit förbindelser med några politiker; hans främste gynnare var Georges Clemenceau, ett av radikalismens stora namn.

Men Boulanger blev icke en vanlig krigsminister, en officer som under en kort tid tjänstgjorde som departementschef. Efter några månader var han känd över hela landet för sitt martialiska och flott aggressiva uppträdande, sin fräcka elegans i debatten, sina på en gång demokratiska och nationella paroller. Då militär utkommenderats för att upprätthålla ordningen vid en strejk besvarade generalen kritiken med att tala om kamratskapet mellan soldater och arbetare: "Kanske delar i detta ögonblick varje soldat sin soppa och sitt bröd med en gruvarbetare." Då en fientlig deputerad åkallade armén som domare mellan sig och generalen kom repliken: "Så länge jag är dess chef har armén icke att döma, utan att lyda." Några populära reformer och några djärva och nästan krigiska fraser gav Boulanger en särställning både bland meniga och befäl. Då generalen återupplivade de stora paraderna på Bastiljdagen den 14 juli vann han sin första stora framgång som „regissör och folkhjälte. Krigsministern, omgiven av en stab på tre hundra officerare, placerade sig på sin berömda svarta häst — genom sin beskedlighet passande för parader — mitt emot presidenten och hyllades med långt större entusiasm än den gamle Grévy. På gatorna och varietéerna sjöngs visor om "general Revanche", som i republikens tjänst skulle återupprätta Frankrike och återvinna de förlorade provinserna. En visa skildrar hur en lothringsk pojke, som sett generalen i Paris, drömmer om hans intåg i de från tyskt välde befriade områdena:

O, den soldat som kom, av ära ljusomstrålad,
av seger lagerkrönt, vid hymner och vid sång,
var samme vackre man som på Longchamp en gång
tryckt honom till sitt bröst, där länge han fått stanna,
och kysst, med ögat fullt av ömhet, barnets panna.

Han vaknar, och till far och mor som rörda står han ropar: — Det är klart! O, torka ögats tår!
Där borta kommer han! Av honom mitt vi hälsa!
Hans verk är utfört: fritt är Lothringen och Elsass!

Från juli 1886 tre år framåt är Boulanger Frankrikes mest omstridde, mest älskade och hatade man. Under konflikten med Tyskland på våren 1887 kring en spioneriaffär framträder han öppet som

General Boulanger. Efter oljemålning av Debat-Ponsan, 1887.

den nationelle ledaren framför andra; man tror med orätt att Tyskland av fruktan ger vika och talar om Boulanger som den ende som kan sätta skräck i Bismarck. Men hans popularitet fäller honom som parlamentariker; fruktan för krig och för en ny diktatur à la Napoleon III driver honom i maj 1887 bort från krigsministerposten. Han blir chef för en armékår i landsorten och hyllas i vådliga manifestationer vid sin avresa från Paris. De triumfer han fått smaka lockar honom definitivt över till politiken. På grund av intriger och insubordination försätts han i mars 1888 i disponibilitet och ägnar sig helt åt den rörelse som fått hans namn, boulangismen. Allt öppnare framträder han som kandidat till diktaturen.

Till en tid var boulangismens triumfer segslöka. De kunde komma till pregnanta uttryck på grund av valsättet; deputeradekammaren valdes vid denna tid departementsvis, och vid en ledamots avgång måste nyval anordnas inom hela departementet. Detta begagnade Boulanger genom att uppställa sig som kandidat i skilda valkretsar för att möta sitt intjyfande. I augusti 1888 valdes han på detta sätt, i stort sett med övervältigande majoritet, i tre skilda departement. Den 27 januari 1889 kom den största segern: med 245.000 röster mot 180.000 på två motkandidater valdes han till deputerad för Paris. Allsmäktighet tarlar för att en folkomröstning skulle ha givit honom en stor majoritet. Alla historiker är ense om att han vid skilda tillfällen, framför allt efter Parisvalet, kunde ha erövrat makten genom en kupp; militären och polisen stod till stor del på hans sida, de republikanska cheferna ansåg att motstånd var hopplöst och många visade en stigande benägenhet att anpassa sig till en ny regim.

Boulangismens framgångar har ofta betraktats som bevis på folkets, och speciellt det franska folkets, ombytlighet; man har också talat om längtan efter en "stark man" som befäster och symboliserar enheten. Men djupare sammanhang är ej svåra att fastställa. Klarast framgår detta av ett nyss utkommet arbete av Adrien Dansette, det ojämförligt bästa som hittills ägnats boulangismens historia (Le Boulangisme, Paris 1946).

Den inre krets som ledde rörelsen bestod av en handfull mestadels unga män, lycksökare och idealister eller bådadera. Det gällde att segra, att komma till makten; sedan fick man se. Programmet måste vädja till alla missnöjda; därför blev dess kärnpunkter helt enkelt upplösning av deputeradekammaren och författningsrevision. Under denna parol kunde alla regimens fiender samlas, och de var många. De monarkistiska grupperna hade vid 1885 års val fått 45 procent av rösterna — den klassiska siffran för den konservativa minoriteten i Frankrike. De hade intet att förlora, men allt att vinna på en omstörtning. Kunde de samverka och locka över tio procent av de republikanska väljarna var segern dem. Lockbetet blev Boulanger, som i sin tur tänkte blott på att utnyttja de andra. Mellan Boulanger och de monarkistiska ledarna — rojalister likaväl som bonapartister — slöts därför mer eller mindre uttryckliga överenskommelser om samarbete, och finansiellt sköttes boulangismen nästan helt av en rojalistisk dam, hertiginnan d'Uzès.

Den andra stora politiska huvudriktningen var de moderata republikanerna, trogna regimen, men motståndare till en radikalisering av författningen och sociala reformer; hos dem hade Boulanger föga att hämta. Den tredje rörelsen av större parlamentarisk betydelse, radikalismen — som begärde senatens avskaffande, ekonomiska och sociala reformer —, vände sig efter en tid officiellt mot Boulanger, men många radikaler, icke minst bland storstädernas arbetare, påverkades av boulangismens vagt antiborgerliga och rent av revolutionära slagord. Till och med bland socialisterna fanns en riktning som stödde Boulanger i tro att han skulle införa "proletariatets diktatur". Som en extra stimulans för många tveksamma eller partilösa (röststiffrorna i de egentliga Boulangervalen var ovanligt höga) tjänade nationalismen och revanschtanken. I den tecken fick boulangismen sina stöttrupper. Déroulèdes patriotliga med 200.000—300.000 medlemmar, unga män flinka med knytnäven och knölpåken. Den ekonomiska krisen och de parlamentariska skandalerna var en god jordmån för politiska kastningar.

Genom denna kombination av olikbinkande, som alla ville lura varandra, fick boulangismen en fantastisk karaktär. Endast några få viste att en republikansk och en monarkistisk kommitté samtidigt verkade för generalens sak. Ena ögonblicket talade Boulanger som en Danton, det andra som en de la proletära ledarna, vid ett annat patriotligans eleganta chefer, vid ett tredje hertiginnorna d'Uzès och de la Trémoille, omgivna av hertigar, grevar och baroner; bland de mest uppmärksamma kyparna var agenter för inrikesministeriet, Till bilden hör att en av Boulangers närmaste män, greve Dillon, studerat valpropaganda i Amerika och för första gången i Frankrike, kanske i Europa, systematiskt begagnade de amerikanska metoderna: försäljning av porträtt och märken, spridning av affischer och visor (de boulangistiska visornas antal var enligt Dansette 370), ordnande av uppåg och parader.

Men det nästan fulländade brottet lyckades inte. En ny regering, vars verkliga ledare var inrikesministern Constans, grep till verksamma och hårda medel. Valsättet ändrades så att Boulangers teknik blev omöjlig, genom hot om polisingripande förmåddes generalen att fly till Belgien, vid valen på hösten 1889 rådde split och oreda i boulangismens led, medan regeringen med osedvanlig energi utnyttjade ala maktmedel. Republikanerna vann en klarare seger än 1885, och endast ett fyrtital rena boulangister valdes. Rörelsen var slut, nidvisorna trädde i stället för hyllningsdiktterna, de boulangistiska ledarna smädade varandra och duellerade, enighet uppstod snart om att general Revanche var en dock-general, passande blott för revyer och varietéer. Generalen begick efter ett par år självmord på sin älskarinnas grav. Han dog på samma sätt som han levde, som en underlöjtnant, sade Clemenceau, som fem år tidigare gjort honom till krigsminister.

Boulanger var till utseendet lik sin framgångsrike föregångare, Napoleon III; särskilt talas det om hans veka, drömmande och besläjade blick. Liksom Napoleon III var han känd för amorösa äventyr. Att han inje lyckades som diktatursträvare berodde kanske på att han tog kärleken allvarligare; många misstänker att han avstod från statskupp den 27 januari 1889 för att inte för en natt behöva skiljas från madame de Bonnemains. Idéer saknade Boulanger helt; han kunde säkerligen inte ens ha skrivit "de napoleonska idéerna". I regel beskrive han som något slö och enfaldig, men man får komma ihåg att slappheten hos den misslyckade kan bli gäftfullhet och rent av demoni hos segraren. I alla händelser har ännu ingen historiker sökt göra honom till en stor man.

*

Dansette har inte dragit de paralleller som ligger så nära. Boulangismen erinrar, mer än någon annan rörelse under 1800-talet, om samtidens nationella, till stor del lyckade diktaturströvanden. Hos nazismen, för att ta det bästa exemplet, möter samma blandning av nationalism och radikalism, samma vädjande till alla missnöjda, samma hänsynslösa spel med skilda intressen och idéer, samma utnyttjande av det nationella nederlaget, den ekonomiska krisen och parlamentarismens svagheter. På många punkter går likheterna i detal); rörelsens ledning bestod till stor del av äventyrare och brottlingar, propagandan inriktades i saknad av fast program på att suggerera och övervältiga, SA har i patrioltligan en visserligen blek och åskvärd motsvarighet.

I sista hand blev tillfälligheter, som ingen något år i förväg kunnat förutse, avgörande för de båda rörelsernas öde. Om Boulanger tågat mot Elyséepalatset efter Parisvalet, hade han med all sannolikhet upprättat en diktatur, präglad av polisvälde, personliga hämndeakter — Boulanger var en god hatare —, nationalism och något slags oklar socialism. Om diktaturen bestått några år, hade fantaster och professorer utarbetat en ideologi, ute i världen hade skarpsinniga analyser uppvisat det skeddas nödvändighet och betraktat det som ett tecken på världens frälsning eller undergång. Nihilismens revolution hade varit ett förträffligt slagord redan för länge sedan. Om Hitler icke nått uppgörelse med Hindenburg i januari 1933, då nazismen redan var på retur, kunde rörelsen under inverkan av det ekonomiska lägets förbättring snabbt ha gått tillbaka. Redan på hösten 1933 hade Hitler varit en revyfigur i stället för diktator; tänkarna hade fått ägna sig åt andra saker än att utarbeta nazistisk ideologi, analysera denna ideologi o. h. lägga upp historiefilosofier på bas av nazismens seger.

Det finns alltså paralleller, men det finns också i någon mån ett sammanhang. I den lilla gruppen av boulangistiska deputerade efter 1889 års val ingick den unge Barrès; sedan tre år hade han hört till Boulangers trogna, och senare skildrade han i en lysande bok rörelsens förutsättningar (L'appel au soldat). Under intryck av boulangismen utformade Barrès sin ryktbara nationalism, med dess blandning av antiintellektualism, relativism, krigiskhet, demokratisk antiparlamentarism och social radikalism. Hans åskådning kom på skilda vägar att bli en av de tankelinjer som färgade både italiensk fascism och tysk nationalsocialism. Hitler läste säkert inte Barrès, men i "Min kamp" påträffar man tankar och uttryckssätt som alkende erinrar om den franske nationalisten. Förfiningen och den intellektuella ceron hos Barrès kontrasterar mot Hitlers och Mussolinis vulgaritet, men sambandet existerar likväl. Något i arv har alltså den ofullgångna boulangismen lämnat åt sina till en tid mera framgångsrika, men också mera katastrofalt misslyckade efterföljare.

Herbert Tingsten

BIRGER SJÖBERG
SAMLADE DIKTER
Fridas bok — Fridas andra bok — Kriser och kransar — Minnen från jorden
★
Nu utkommen i serien VÅR TIDS LYRIK
12:50, inb. 15:50, i hfr. bd 21:50.
BONNIERS

Norskt och finskt

DEN MYCKET produktive norske författaren *Peter Egge* har efter åtskilliga slut utsänt en roman och en novellsamling. Romanen *Mennesket Ada Graner* (Gyldendal, Norsk forlag) är den sorgmodiga historien om en vackert upplagd idealistgärning, som ohjälpligt smulas sönder i livets konflikter. Hjältinnan har tidigt blivit berygtagen av de kommunistiska teorierna; själv kapitalist vill hon använda sina pengar i kampen mot kapitalistsamhället, där den av henne hatade fadern utgör en av pamparna. Hon förälskar sig i och gifter sig med en fattig vetenskapsman, på vars framtid hon tror som barn kärleken också tro. Han visar sig emellertid vara en rotlös och alkoholiserad figur. Till de bekymmer han försenskar henne kommer så andra och större, när det upptäcks att Adas far gjort sig skyldig till kriminella handlingar, och hon anmodas att offra sitt kapital för att rädda hans namn och rykte. Hon vägrar; det skulle vara att svika partiet och livsgärningen. Men efter hans självmord ger hon tappt och gottgör fordringsägarna så långt det går, samtidigt som hon böjer sig under partidisciplinen och som spion sätter allt på spel för sig själv. I det spelet förlorar hon sin ära och tar slutligen sitt liv.

Romanen har sitt bästa värde som en med logisk stringens genomförd kvinnostudie. Ada Graner är tapper, energisk, rättskaffens; det som bryter ner henne är att hon inte förmår följa tesen att det kommunistiska ändamålet helgar medlen-moralen. Hon accepterar den teoretiskt, men praktiskt säger hennes kvinnliga känsla nej. Så beskylls hon för svek av partikamraterna, medan hon lever på spänd fot med det bestående samhället. I sin livsgärning som i sin kärlek lider hon nederlag. Hon som avskyr lögnen tvingas själv in i den. Och stupar på kuppen. Det är på samma gång något stråkande över denna lidelse- och lidandehistoria, och det utgår från hjältinnans temperament. Ett par manliga revolutionärer i romanen är typiska exempel på den disciplin för vilken hela livet är identiskt med en betsänd gärning och gärningen med orderna från Moskva.

Novellsamlingen *Hvem er du?* (Gyldendal, Norsk forlag) innehåller inga betydande ting. De mesta lever på sin lätta satir. Författaren ställer — en smula schematiskt — olika funtade naturer mot varandra för att belysa deras livsåsen. I "Signe och Rosa" är det två vänninor från skoltiden som plötsligt stöter ihop efter åtskilliga år; när läsaren tagit del av deras dialog har han inte svårt att sympatisera med den friska och enkla Signe och känna skadeglädje över att den egocentriska Rosa drajit det kortaste strået i livet. "Eros" handlar om en ung, varmblodig kvinna, som råddar sig i sista stund, om ock med sequens förar, från en träbock till karl. En liten trist tragikomedi. "Engelen" låter återigen ett par kvinnor belysa varandra. Den ena har varit en liten slarvig och tanklös varelse, men hennes minne lyser av charm, medan hennes efterträdarska som hustru dödar allt omkring sig med sin torra plikttillvaro. Det är små träffande livsbilder. Men samlingen får väl betraktas som en mellanbok.

Detsamma kan i viss mån sägas om *Mirjam Tuomisens "Kris"* (Söderström, Helsingfors). Författarinnan fick redan genom sin debut en ställning bland det unga Finlands prosaikonstnärer, och den har hon utan svårighet befäst. Hon är originell, lidelsefull, sanningskär, öm och cynisk om vartannat, kvinnligt viltvrende inför livets lyckomöjligheter och uppvisar inför dess ondska. Det är nästan alltid fråga om kriser i hennes produktion, själsliga och kroppsliga, eller själskroppsliga skulle man vara frestad att säga, ty för henne är själ och kropp ett i sin mystik. Om en sådan kris handlar huvudnovellen "Resan", som trots sin illa hopsmälta form kvarlämnar ett starkt intryck. En fyrtiårig patriotiska hat-tagit permission från sin hustru och barn och begivit sig till Finland för att i ensamheten söka ordna upp sitt oroliga inre med dess olika problem. Man får nu små iherbiliekar på hennes ungdom, får veta att hon varit lungsjuk, att hon är författarinna, determinist, misantrop, en nervös barometer på tidstrycket. Det råder en hemlig längtan tillbaka till krigets, efter vad hon påstår. "Minniskorna har upplevat en sjukdom, som satt så djupa spår i deras själsliv att de inte kan använda sin fritid länge." Av samlingens övriga fyra noveller fäster man sig vid "Ett barn har fötts mig", som spelar mot det senaste finsk-ryska krigets mörka bakgrund och ger ett kvinnoöde med dess förtvivlan och dess trots allt. Känslorna kan verka överexponerade hos Tuomisen och analysen för hårddragen. Stilen löper inte lätt. Men i sin intensitet återger den ett starkt temperament och en egenartad syn.

B. B—n

Amfibieplan på Bromma

Oranstående amfibieplan av typen Republic Seabee demonstrerades på lördagen på Bromma av Ostermans, som är redo att sälja det till hugade köpare för 37.700 kr. Flygtroppen rymmer fyra personer då plazet här en aktionsradie på 400 km. Framkostnaden för ett dylikt plan är 215 hästar ger en marschfart av 160 km/tim. Motorn är placerad bakom flygkroppen, vilket gör bullret mindre störande. Propellern kan omställas så att den också kan användas för backning då man vill lägga till vid någon brygga.

Bättre lokaler var huvudsyftet då K 2 flyitades

Regeringens beslut att fullföija återuppsättandet av Skånska kavalleriregementet, trots att försvarskommittén ännu inte omprövat kavalleriets ställning i vårt försvar, är mindre uppseendeväckande än det verkar, framhåller man inom försvarsstaben.

Frågan om en reduktion av kavalleriregementenas antal är inte föregripen. De är nu fyra, och tanken har varit uppe att bara två skulle bli kvar.

Enligt beslut av 1943 års riksdag finns alltjämt Skånska kavalleriregementet K 2, ehuru som reducerat förband; det räknar under 300 man. Barackerna i Ljungbyhed, där det nu är inrymt, är inte tillfredsställande, särskilt under vintern. Genom att Skånska pansarregementet flyttar till Hässleholm, blir emellertid detta regementets kasserner i Hälsingborg lediga, och man menar då att det är en humanitär åtgärd att de 200 i Ljungbyhed drar dit i stället.

Alla våra kavalleriregementen är för närvarande berida, men utbildning förekommer också i cykelförband.

Lönande spara, påstår Erlander

I ett tal vid Kungsholmens socialdemokratiska förenings 25-årsfest på lördagskvällen framhöll statsminister Erlander att skatternas storlek ytterst är beroende av vilka utgifter som vitet och kommun anser nödvändiga. Beträffande statsutgifterna har alla politiska partier varit eniga om alla de utgifter som är av sådan storleksordning att de påverkar skatterna. Diskussionen om skatterna herör därför icke skattetrycket, utan allenast frågan om vem som skall bekosta gemensamt beslutade utgifter.

För socialdemokratin tar sig de skatter som de mindre inkomsttagarna för närvarande blir alltför höga. Lindrades pressas småspararna alltför hårt med nu gällande skattesklor, fortsatte statsminister. En kraftig skattelättnad måste garanteras den alldeles övervägande delen av löntagare, bönder och småföretagare. Vill man nå detta resultat är man icke kunna undvika en skärpning av beskattningen på de stora inkomsterna, förmögenheterna och kvarlåtenskaperna.

Vid utformningen av förslagen till förmögenhets- och kvarlåtenskapsbeskattning kommer att eftersträvas att sparsamhet skyddas. Därför borttas all förmögenhetsskatt på förmögenheter under 20.000 kr.

Genom att behovsprövningen försvinner ur socialpolitiken blir det lönande att spara. Ett sparkapital kommer icke att åtas upp vid sjukdom, arbetslöshet eller ålderdom. Samhället tryggar utan behovsprövning de elementära behovens tillgodoseende. Den sparsamme disponerar själv över sina tillgångar och behöver icke riskera att se dem förbrukas för ändamål som samhället bestrider för den som icke sparat.

Svårt sjuk fick ej sjukhusplats, dog på härbärge

En 50-årig arbetare vid Tempo, Hjalmar Teodor Ekholm, insjuknade svårt natten till fredagen och fördes till S:t Eriks sjukhus från Stockholms hospitalsnämnd. Sedan ungkarlshärbärge vid Tjärhovsgatan, där han bott senaste tiden. På S:t Erik blev han emellertid inte mottagen och fördes tillbaka i ambulansen till ungkarlshärbärget, där han på fördagsmorgonen avled.

Ekholm skadade sig i början av veckan i ett finger, och då såret blev infekterat fick han behandling på S:t Erik. På dagarna vistades han i härbärgets sovsal och hade hela tiden feber. På fredagskvällen försämrades hans tillstånd, så att vaktmästare Märling ansåg det för gott att tillkalla läkare. Han lyckades emellertid inte uppbringa någon och tillkallade därför ambulans. som förde honom till sjukhuset. Läkaren ansåg dock att någon fara inte förelåg och skickade honom hem igen. Hans tillstånd försämrades sedan ytterligare under kvällens lopp, verför läkare tillkallades vid midnatt. Ett nytt försök att via sjukhuscentralen skaffa Ekholm plats misslyckades, och läkaren fick nöja sig med att skriva ut medicin. Om han led av lunginflammation eller spritförgiftning kan vederbörande läkare inte med säkerhet uttala sig om.

Ekholm var ensålig hela natten och hade hallucinationer, omtalar hr Märling, som vakade hos honom. Halv 8 på lördagsmorgonen meddelade sjukhuscentralen att man beredt honom plats på sjukhus vid 11-tiden, men ett par timmar senare var han död. Han fördes till Serafimerlasarettet, där man endast kunde konstatera dödsfallet. Rättsmedicinsk undersökning kommer nu att företas.

Putsarn magsur, trist och utan livslust bligar genom rutan.

Då han hör en röst i fönstret: "SAMARIN! — Där har ni mönstret"

Putsarn, följande förslaget, blev putslustig straz i draget.

★ Samarin är just det rätta när magen är tillfälligt i olag — vare sig det gäller trög mage med åtföljande olust, "uppkördhet" och huvudvärk eller sur mage med halsbränna och magsyra. Samarin verkar på två sätt: alkaliserande och samtidigt mild lösande.

SAMARIN

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.